

С. В. Дембіцька¹,
І. М. Кобилянська¹

УПРАВЛІННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДІВ ПРОЕКТНОГО НАВЧАННЯ

¹Вінницький національний технічний університет

Вступ

Чинні стандарти вищої освіти базуються на кваліфікаційній моделі фахівця. В освітніх стандартах домінує складова знань, однак у них фактично не передбачена можливість оцінки якості освіти на основі таких показників, як: готовність випускників до майбутньої професійної діяльності та рівень професійної мотивації. Орієнтація на знання окремих предметів штучно розділяє процес підготовки фахівців на окремі частини, які, за задумкою розробників стандартів, повинні адекватно сформувати кінцевий результат.

Удосконалення діяльності вищих навчальних закладів України передбачає впровадження в навчальний процес нових концепцій і технологій управління професійною підготовкою особистості, ефективного використання науково-педагогічних досягнень.

Результати дослідження

Проблеми викладання дисципліни «Безпека життєдіяльності» у вищих навчальних закладах України досліджуються такими вченими, як: Є. П. Желібо, І. С. Сагайдак, М. В. Ігнатюк, В. Ю. Худолей, О. В. Кобилянський, В. М. Заплатинський, Б. Д. Халмурадов. Питання державного регулювання викладання у вищих навчальних закладах дисциплін «Безпека життєдіяльності», «Охорона праці» та «Цивільний захист» розглядалися в працях О. І. Запорожця, А. В. Русаловського, а питання щодо необхідності перегляду типових навчальних програм – у дослідженнях Н. Б. Волненко, О. І. Богатова, Ю. В. Кулявця, В. М. Литвиненка.

Аналіз досліджень показав, що залишається низка невирішених питань, а саме:

- навчальна програма з дисципліни «Безпека життєдіяльності» є загальною для всіх спеціальностей і не передбачає відмінностей для різних напрямів підготовки;
- кількість годин, яка відведена на вивчення дисципліни, не дозволяє повною мірою розглянути особливості безпеки життєдіяльності в певній сфері діяльності;
- наявні програми з «Безпека життєдіяльності» не дають чіткого визначення місця дисципліни у системі вищої освіти, оскільки, з одного боку, визначають, що «курс безпеки життєдіяльності ґрунтується на знаннях інженерної психології, фізіології людини, охорони праці, екології, цивільної оборони», а з іншого – передбачають її вивчення до вивчення цих дисциплін [1, с. 71–72];
- варіативність програми з дисципліни полягає у врахуванні особливостей фахової підготовки відповідно до профілю вищого навчального закладу, однак чітких методичних рекомендації, яким чином це можливо реалізувати, немає;
- набуття професійної компетентності студентами під час навчання не повною мірою орієнтовано на майбутні види їхньої виробничої діяльності: організаційно-управлінської, виробничо-технологічної [2, с. 6].

З метою вирішення вищевказаних суперечностей та реалізації варіативності програми з дисципліни «Безпека життєдіяльності», відповідно до напрямку підготовки, пропонуємо під час вивчення цього курсу застосовувати метод проектів. Ідея проектного навчання була сформульована С. Т. Шацьким на початку ХХ століття. Водночас у США з'явилися аналогічні педагогічні розробки [3, с. 83]. Метод проектів полягає в самостійній діяльності тих, хто навчається, і спрямований

на розв'язання певної теоретичної або практичної проблеми. Це передбачає використання різноманітних методів, засобів навчання та інтеграції знань, умінь з різних галузей науки, техніки, технології.

У 20-х роках ХХ століття проектна технологія стає однією з найбільш популярних у вітчизняній освіті, однак закладені в ній педагогічні завдання часто спотворювались. Особливо яскраво всі переваги і недоліки застосування проектів знайшли своє відображення в ідеях та досвіді В. Н. Шульгіна. На його думку, зміст освіти визначається не лише програмою та інтересами учнів, а й потребами суспільства. На думку В. Н. Шульгіна, «результати роботи за методом проектів повинні вимірятися не тільки освітньо-виховним ефектом, але й ступенем розв'язання тієї господарської, політичної, культурно-просвітницької роботи, яку як виконання промфінплану культурний заклад взяв на себе» Заклади освіти виконували виробничі, культурно-побутові й політичні проекти [4, с. 3].

Навчальний проект – це самостійна, творча, логічно завершена робота студента, яка відповідає його інтелектуальним можливостям і виконується відповідно до узагальненого алгоритму проектування: від формування ідеї до її втілення в реальність. Результатом роботи над проектом є отримання студентами конкретного досвіду застосування статистичних методів для аналізу соціально-економічних явищ, що набуті ними самостійно [5, с. 36].

Проблемне викладання визначається як педагогічно-інформаційна діяльність викладача зі створення системи проектів, подачі навчального матеріалу (формування інформаційного поля) з його тлумаченням (супровідна інформація). Воно також потребує відповідного управління діяльністю студентів, що спрямована на придбання нових знань шляхом самостійної підготовки проектів (синтезу нового інформаційного поля) [6, с. 129].

Використання методів проектного навчання під час вивчення безпеки життєдіяльності реалізовано нами за такою схемою:

1. Відбір перспективних напрямків статистичних досліджень, які відповідають рівню фундаментальних знань та можливостям студентів.
2. Розробка модулів (програм, дидактичного матеріалу за темами модулів).
3. Формування навчальних модульних програм (проектів), спрямованих на розв'язання поставленої проблеми для груп та категорій студентів.
4. Розподіл тем навчальних проектів та забезпечення інформаційної бази для їхнього виконання.
5. Визначення термінів виконання проектів, поточна корекція процесу виконання проектів, підготовка реалізації проектів та їхній захист.

Показниками, що дозволяють аналізувати й оцінювати особистісно-сміслове ставлення студента до навчального матеріалу та процесу власної пізнавальної діяльності, є: оцінка соціальної значущості предмета, що вивчається; оцінка ролі дисципліни, яка вивчається, у його планах на майбутнє; достатність матеріалу при його поданні, емоційний комфорт/дискомфорт, пов'язаний з переживаннями, при наданні йому важкого завдання або при виникненні сумнівів; наявність/відсутність вираження помилкової думки при виникненні сумнівів; потреба в подоланні звичних шаблонів репродуктивного відтворення матеріалу; потреба у використанні та позитивному перетворенні власного досвіду пізнавальної й творчої діяльності [7, с. 112–113].

Виконання проекту відповідає низці обов'язкових вимог (критеріїв) щодо сучасного тлумачення проектного методу навчання, а саме:

- наявність освітньої проблеми, складність та актуальність якої відповідає навчальним запитам та життєвим потребам студентів;
- дослідницький характер пошуку шляхів розв'язання проблеми;
- структурування діяльності відповідно до класичних стадій проектування;
- моделювання умов для виявлення студентами навчальної проблеми (її постановка, дослідження, пошук шляхів розв'язання, експертиза та апробація версій, конструювання підсумкового проекту чи його варіантів, його захист, корекція та впровадження);
- творчий характер праці студентів;
- практичне значення результату діяльності (проекту) та готовність до застосування (впровадження) [8, с. 47].

Для ефективної організації роботи студентів спочатку розробляємо орієнтовний план навча-

льного проекту (табл. 1), за яким здійснюється дослідження. До пакету методичного забезпечення навчального проекту з безпеки життєдіяльності належать: тематика навчальних проектів, мета та завдання до виконання проекту, основні вимоги щодо виконання проектів, основні методики збору та аналізу статистичної інформації, навчально-методичне забезпечення та рекомендації, основні алгоритми реалізації проектів, пакети прикладних програм для проведення розрахунків та узагальнення результатів.

Дуже важливо знайти реальні об'єкти для проектування, щоб подолати відчуження студента до змісту знань, які необхідно засвоїти. Таким реальним об'єктом може бути й модель будь-якого матеріального об'єкта [9].

Проектний підхід значно підвищує мотивацію студентів до вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності», переводить отримані теоретичні відомості в практичну площину, дає можливість усвідомити, що безпека життєдіяльності – це не лише певна послідовність інструктажів, а й складна система, яка має функціонувати за чітко визначеним алгоритмом [10, с. 124].

Під час роботи над проектом важливим є створення атмосфери позитивної взаємозалежності в колективі. Позитивна взаємозалежність пов'язує студентів один з одним, оскільки жоден з них не може самостійно, без допомоги інших членів групи, успішно виконати завдання. Коли вони усвідомлюють колективну відповідальність, то переконуються, що внесок і зусилля кожного з них необхідні для успіху загальної справи.

Таблиця 1

План навчального проекту

Назва проекту:			
Основні питання:			
1	Ключове питання:		
2	Тематичні питання:		Завдання проекту:
3	Змістові питання:		Мета проекту Предмет дослідження Об'єкт дослідження Прогнозований результат дослідження
Стислий опис діяльності:			
1. Знайти ... 2. Опрацювати ... 3. Обґрунтувати ... 4. Створити ...			
Дисципліни, з якими пов'язаний проект:			
Інформаційна та матеріальна бази:			
1. Матеріали та ресурси: 2. Програмне забезпечення: 3. Друковані матеріали: 4. Інтернет-ресурси: 5. Додаткові прилади та матеріали:			

Однак під час організації роботи над проектом виникає низка проблемних аспектів:

- нерівномірне навантаження на учасників проекту на різних його етапах реалізації;
- труднощі під час оцінювання внеску кожного учасника проекту;
- наявність ризику невдалого завершення студентами роботи над проектом;
- збільшення емоційного навантаження як на студентів, так і на викладача.

Метод дослідницьких проектів, який відповідає сучасним технологіям навчання, обов'язково повинен ґрунтуватися на використанні інформаційних технологій та засобів автоматизації розрахунків [11, с. 40].

Висновки

Отже, використання методів проектного навчання як засобів управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів є важливою умовою для підвищення якості знань. Використання методу проектів під час вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності» дає змогу частково виріши-

ти вказані недоліки, здобути практичні навички з дисципліни, а також об'єднати отримані раніше знання з безпеки життєдіяльності та охорони праці в єдину логічну систему. За допомогою методу проектів під час вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності» є можливість:

- ефективно організувати й контролювати самостійну роботу студентів під час вивчення дисципліни;
- з'ясувати галузеві особливості безпеки життєдіяльності;
- навчитися створювати проекти, передбачати та прогнозувати майбутній результат, що є важливою характеристикою для висококваліфікованого фахівця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кобилянський О. В. Теоретико-методичні основи навчання безпеки життєдіяльності студентів економічних спеціальностей у вищих навчальних закладах : [монографія] / Кобилянський О. В. – Вінниця : ВНТУ, 2012. – 590 с.
2. Кобилянський О. В. Теоретичні засади формування компетенцій з безпеки життєдіяльності у студентів економічних спеціальностей : [монографія] / Кобилянський О. В., Дембіцька С. В., Кобилянська І. М. – Вінниця : ВНТУ, 2014. – 264 с.
3. Касьян А. А. Контекст образования: наука и мировоззрение : [монография] / Касьян А. А. – Нижний Новгород, 1996. – 187 с.
4. Чечель И. Метод проектов: субъективная и объективная оценка результатов / И. Чечель // Директор школы. – 1998. – № 4. – С. 3–10.
5. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе. Контекстный поход / Вербицкий А. А. – М. : Высшая школа, 1991. – 204 с.
6. Сапожникова Т. Н. Стимулирование профессионального самосовершенствования студентов в процессе организации их познавательной деятельности / Т. Н. Сапожникова // Ярославский педагогический вестник. – 2003. – № 1(34). – С. 127–139.
7. Шевандрин Н. И. Социальная психология в образовании : учебное пособие. – Ч. 1: Концептуальные и прикладные основы социальной психологии / Н. И. Шевандрин. – М. : Владос, 1995. – 541 с.
8. Дембіцька С. В. Метод проектів як один з інструментів проблемного навчання / С. В. Дембіцька, С. Л. Яблочников // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. – Чернігів : ЧДПУ, 2007. – Т. 1. – С. 46–48. – (Серія: Педагогічні науки ; вип. 46).
9. Ключевые компетенции и образовательные стандарты. Стенограмма обсуждения доклада А. В. Хуторского в РАО [Электронный ресурс] // Интернет-журнал «Эйдос». – Режим доступа : <http://www.eidos.ru/journal/2002/0423-1.htm>.
10. Симонов В. М. Дидактические основы естественнонаучного образования: теория и практика реализации гуманитарной парадигмы : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Вячеслав Михайлович Симонов – Волгоград, 2000. – 403 с.
11. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования / И. А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2003. – № 5. – С. 34–42.

REFERENCES

1. Kobylianskyi O. V. Teoretyko-metodychni osnovy navchannia bezpeky zhyttiediiialnosti studentiv ekonomichnykh spetsialnosti u vyshchyykh navchalnykh zakladakh : [monohrafiia] / Kobylianskyi O. V. – Vinnytsia : VNTU, 2012. – 590 s.
2. Kobylianskyi O. V. Teoretychni zasady formuvannia kompetentsii z bezpeky zhyttiediiialnosti u studentiv ekonomichnykh spetsialnosti : [monohrafiia] / Kobylianskyi O. V., Dembitska S. V., Kobylianska I. M. – Vinnytsia : VNTU, 2014. – 264 s.
3. Kasyan A. A. Kontekst obrazovaniya: nauka i mirovozzrenie : [monografiya] / Kasyan A. A. – Nizhniy Novgorod, 1996. – 187 s.
4. Chechel I. Metod proektov: sub'ektivnaya i ob'ektivnaya otsenka rezultatov / I. Chechel // Direktor shkoly. – 1998. – № 4. – S. 3–10.
5. Verbitskiy A. A. Aktivnoe obuchenie v vyisshiy shkole. Kontekstnyiy pohod / Verbitskiy A. A. – M. : Vyisshaya shkola, 1991. – 204 s.
6. Sapozhnikova T. N. Stimulirovanie professionalnogo samosovershenstvovaniya studentov v protsesse organizatsii ih poznatel'noy deyatel'nosti / T. N. Sapozhnikova // Yaroslavskiy pedagogicheskiy vestnik. – 2003. – № 1(34). – S. 127–139.
7. Shevandrin N. I. Sotsial'naya psikhologiya v obrazovanii : uchebnoe posobie. – Ch. 1: Kontseptualnyie i prikladnyie osnovy sotsial'noy psikhologii / N. I. Shevandrin. – M. : Vlados, 1995. – 541 s.
8. Dembitska S. V. Metod proektiv yak odyz n instrumentiv problemnoho navchannia / S. V. Dembitska, S. L. Yablochnikov // Visnyk Chernihivskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni T. H. Shevchenka. – Chernihiv : ChDPU, 2007. – T. 1. – S. 46–48. – (Serii: Pedahohichni nauky ; vyp. 46).
9. Klyuchevyye kompetentsii i obrazovatelnyie standartyi. Stenogramma obsuzhdeniya doklada A. V. Hutorskogo v RAO [Elektronnyiy resurs] // Internet-zhurnal «Eydos». – Rezhim dostupa : <http://www.eidos.ru/journal/2002/0423-1.htm>.
10. Simonov V. M. Didakticheskie osnovy estestvennonauchnogo obrazovaniya: teoriya i praktika realizatsii gumanitarnoy paradigmy : dis. ... d-ra ped. nauk : 13.00.01 / Vyacheslav Mihaylovich Simonov – Volgograd, 2000. – 403 s.
11. Zimnyaya I. A. Klyuchevyye kompetentsii – novaya paradigma rezultata obrazovaniya / I. A. Zimnyaya // Vyisshiee obrazovanie segodnya. – 2003. – № 5. – S. 34–42.

**С. В. Дембіцька¹,
І. М. Кобилянська¹**

УПРАВЛІННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ШЛЯХОМ ВПРОВА- ДЖЕННЯ МЕТОДІВ ПРОЕКТНОГО НАВЧАННЯ

¹Вінницький національний технічний університет

Викладено інформацію щодо особливостей управління пізнавальною діяльністю студентів під час вивчення безпеки життєдіяльності шляхом використання методів проектного навчання. Запропоновано низку методичних рекомендацій з організації проектного навчання у вузах III–IV рівнів акредитації під час вивчення безпеки життєдіяльності.

Об'єкт дослідження – пізнавальна діяльність студентів вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації під час вивчення безпеки життєдіяльності.

Мета роботи – обґрунтування можливості й доцільності використання методу проектів під час вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності».

З'ясовано, що проектний підхід значно підвищує мотивацію студентів до вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності», переводить отримані теоретичні відомості в практичну площину. Однак метод дослідницьких проектів обов'язково повинен ґрунтуватися на використанні сучасних інформаційних технологій і засобів автоматизації розрахунків.

Перспективи майбутніх досліджень полягають у з'ясуванні характерних особливостей проектного навчання за певними напрямками підготовки та розробці методичного забезпечення для його реалізації у вищих навчальних закладах III–IV рівнів акредитації.

Ключові слова: проектне навчання, пізнавальна діяльність, безпеку життєдіяльності, професійна підготовка, вдосконалення навчального процесу.

Дембіцька Софія Віталіївна – кандидат педагогічних наук, доцент, e-mail: sofiyadem13@gmail.com, доцент кафедри безпеки життєдіяльності та педагогіки безпеки.

Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Кобилянська Ірина Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, e-mail: akobilanskiy@gmail.com, доцент кафедри безпеки життєдіяльності та педагогіки безпеки.

Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

**S. V. Dembitska¹,
I. M. Kobylianska¹**

MANAGEMENT OF INFORMATIVE ACTIVITY OF STUDENTS AT STUDYING OF THE COURSE OF LIFE SAFETY BY IMPLEMENTING THE METHODS OF PROJECT TRAINING

¹Vinnitsia National Technical University

There have been presented the information about the management features of the informative activity of students in the study of the course of «Life Safety» through the use of project-based learning methods. There have been presented the series of guidelines on project-based learning in universities of III–IV accreditation level in the study of the course of «Life Safety».

The object of the study is the cognitive activity of students of universities of III–IV accreditation level in the study of the course of «Life Safety».

The purpose of this article is to study the possibility and feasibility of using the method of projects while studying the discipline «Life Safety».

It has been found that the design approach significantly increases the motivation of students to study discipline «Life Safety», transforms the theoretical information in practice. However, being one of the most promising methods of teaching, method of research projects must be based on the use of modern information technologies and automation of payments.

The preparation of methodological support for project-based learning and determining its characteristics in certain areas of training in higher educational institutions of III–IV accreditation level have been considered the prospects for further research.

Keywords: design education, cognitive activity, life safety, professional training, improvement of educational process.

Dembitska Sofia V. – Cand. Sc. (Education), Assistant Professor, e-mail: sofiyadem13@gmail.com, Assistant Professor of the Chair of Life Safety and Pedagogy of Security.

Vinnitsia National Technical University, Ukraine, Vinnitsia.

Kobylianska Iryna M. – Cand. Sc. (Education), Assistant Professor, e-mail: sofiyadem13@gmail.com, Assistant Professor of the Chair of Life Safety and Pedagogy of Security. Vinnytsia National Technical University, Ukraine, Vinnytsia.

**С. В. Дембицка¹,
И. М. Кобылянская¹**

УПРАВЛЕНИЯ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ СТУДЕНТОВ ПРИ ИЗУЧЕНИИ БЕЗОПАСНОСТИ ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПУТЕМ ВНЕДРЕНИЯ МЕТОДОВ ПРОЕКТНОГО ОБУЧЕНИЯ

¹Винницкий национальный технический университет

Изложена информация об особенностях управления познавательной деятельностью студентов при изучении безопасности жизнедеятельности путем использования методов проектного обучения. Предложен ряд методических рекомендаций по организации проектного обучения в вузах III–IV уровней аккредитации при изучении безопасности жизнедеятельности.

Объект исследования – познавательная деятельность студентов вузов III–IV уровней аккредитации при изучении безопасности жизнедеятельности.

Цель работы – обоснование возможности и целесообразности использования метода проектов при изучении дисциплины «Безопасность жизнедеятельности».

Выяснено, что проектный подход значительно повышает мотивацию студентов к изучению дисциплины «Безопасность жизнедеятельности», переводит полученные теоретические сведения в практическую плоскость. Однако метод исследовательских проектов обязательно должен основываться на использовании современных информационных технологий и средств автоматизации расчетов.

Перспективы будущих исследований заключаются в выяснении характерных особенностей проектного обучения по определенным направлениям подготовки и разработке методического обеспечения для его реализации в высших учебных заведениях III–IV уровней аккредитации.

Ключевые слова: проектное обучение, познавательная деятельность, безопасность жизнедеятельности, профессиональная подготовка, совершенствование учебного процесса.

Дембицка София Витальевна – кандидат педагогических наук, доцент, e-mail: sofiyadem13@gmail.com, доцент кафедры безопасности жизнедеятельности и педагогики безопасности. Винницкий национальный технический университет, Винница.

Кобылянская Ирина Николаевна – кандидат педагогических наук, доцент, e-mail: akobilanskiy@gmail.com, доцент кафедры безопасности жизнедеятельности и педагогики безопасности. Винницкий национальный технический университет, Винница.